

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ի Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Շ Ա Ի Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1814.

1. 3. 6. 9. 12. 15. Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ի :

Ա Մ Ե Ի Դ Ա .

Նօր Եօռք . 24 Հոկտեմբերի :

Ինկիլիզին Քօրվելթա ըսված նաւուն մէկը զարնովեցաւ պատերազմով Ամերիգացոց ամրոցինը հետ՝ բայց բանմը չկորցաւ ընել բերդին և 85 հոգի զայ եղաւ նաւուն մէջէն :

Ինկիլիզները նորէն զօրք հանեցին Քհէ սաբէաքին ցամաքը՝ ու կրպատարասովինկոր Պալթիմօրին վրայ երթալու . ասոնք Աեր՝ Ջինիա բաղբի մէջ շատ աւերուի ըրին :

— Նօր Եօռքին մէջ հրատարակեցաւ թէ Կանտեղաժ ժողովքին մէջը ինչ առաջարկութեան առաջարկեցին Ինկիլիզին Լիակատար իշխանութիւն ունեցողները Ամերիգացիներուն՝ օգոստոսի 8ին, 9ին 1814, որոց էն հարկաւոր գիտնալու յօդվածները՝ են աս հետեւեալները :

1. Ինկիլիզի վաճառականաց նաւերը իրաւունք ունենան որ պէտք եղած ատենը Ամերիգացոց նաւաւարները առնուն իրենց ծառայութեանը համար, և ամսէն Ինկիլիզի տէրութեմէ հպատակները որ են Ամերիգայ կարօղ ըլլան բողոքելու ինչ և ինչ բանի մէջ Ինկիլիզի թաղաւորին :

2. Հինսիստանցիները՝ որ դաշնակից են Ինկիլիզի տէրութեմէ, սեպվին իբրեւ մասը աս ըլլալու խաղաղութեմ, և զատ որոշվի հին

տիստանցոց սահմանները՝ Ամերիգացիներուն սահմաններէն :

3. Նորէն որոշվի սահմանադրութիւնները՝ Ինկիլիզի տէրութեմ ու Ամերիգացոց երկիրներուն մէջ :

4. Ինկիլիզին տէրութեմը հրաման չիտար՝ որ Ամերիգայի միացեալ նահանգներուն քաղաքացիները ձուկ որսան ու չորցնեն իրենց ձուկերը Ինկիլիզի տէրութեմ մէջ առանց փոխարէնը վճարելու :

Ինկիլիզի լիակատար իշխանութեմ ունեցողները օգոստոսի 19ին ալ առաջարկեցին Ամերիգացիներուն աս հետեւեալ յօդվածները :

1. Ամերիգացիները ասկից ետեւ չունենան ծովային զօրութի իրենց ջուրերուն մէջ, և չունենան ամրացուցած նաւահանգիստներ . ասկից մէկ արդար առաջարկութեմը կըսեպվի՝ վն զի Ինկիլիզը չուզերկոր իրեն տէրութեմ մեծցնել Ամերիգայի ծովեզերներուն վրայ :

2. Նորէն որոշվի սահմանի դիմը վերին Լիճէն մինչև Մասսիսիբի դետը, և Ինկիլիզին նաւերը ունենան իրաւունք նաւարկուի ընել աս դետին մէջ :

3. Հալիֆաքսէն մինչև Քուէպէք մէկ ազատ հաղորդակցութեմ ճամբայը բանալու համար՝ Ամերիգայի միացեալ նահանգներուն տէրութեմը տայ Ինկիլիզին Մանիէին երկիրը, և Ինկիլիզը իրեն պահէ ան կըղղինս

ըր՝ որ առաւ պատերազմով Ամերիգայինե-
րէն :

Ամերիգացիները չընդունեցան աս առա-
ջարկութիւններէն հիւ մէկը և գրեցին իրենց
տէրութեան :

Նոյն օրը քի օգոստոսի 19ին ինկիլիզին
Լիակատար իշխանութիւն ունեցողները ներ-
կայացուցին բացատրութիւնը իրենց ուղած
առաջարկութիւններուն՝ որ էր այսպէս : Ին-
կիլիզին տէրութիւնը չուզէր մեծցընել իրեն
տակ եղած երկիրները Ամերիգայի մէջ, այլ
կուզէ ապահովցընել իրեն իշխանութեան
տակը եղածները՝ ամեն տեսակ խռովարար
վտանգներէն : Թէ որ երկու տէրութիւնալ
ունենան իրաւունք Ամերիգայի ջուրերուն
մէջ նաւահանդէս պահելու, միշտ խռովուե-
լիս պիտոր ըլլայ և շատ անգամ կոիւհ հան-
դիպի պիտոր մէջերինն՝ նաեւ խաղաղութե
ատեն : Եւ որովհետեւ ինկիլիզը ան կողմերը
չունի այնչափ զօրութիւն, իսկ ասոր ներհակ
Ամերիգացիները իրենց տանը մէջ ամեն
պատրաստութիւնները ունենալով, մէկէն
կըլճաղեն կըմըտան ինկիլիզին երկիրներուն
մէջ, ուստի արդար է որ ինկիլիզը ջնայ
զինքը ապահովցընել :

ԻՆԿԻԼԻԶԻՆԻՆՈՒՄ.

Լծաւաւ . 20 Նոյեմբերի :

Ըն նաւահանդէսը որ Յուլիսի մէջ Ճամ-
բայ ելաւ Քօրքէն՝ երթալու համար դէպ ի
հիւսիսային Ամերիգայ, Ճամբուն մէջ ասա-
տիկ ֆուռթուաններու հանդիպեցան . աս
նաւահանդէսը կըբաղկանար 150 կըտոր նա-
ւէ, ասոնցմէ հազիւ թէ 30 հատը խաղան-
ցան ու դացին հասան նոր երկիրը . աս նա-
ւերէն շատը ալեկոծուե ժամանակը մէկզմէ-
կու հետ դարնըլելով քայքայեցան ու ընկղ-
մեցան, շատնալ ալիքներուն սաստկութեն
շըջեցան Կէլիբիլի եղան, իսկ մէկալ մնացած
ներնալ զափթ չիկրնալով ընել թողուցին ա-
լիքներուն և տարաւ ուր որ տարաւ : Ամե-
րիգացուց պատերազմական նաւերէն մէկը
ասոնցմէ իրեք նաւ գերի բռնեց :

22 ին :

Դիմէս ինկիլիզեռայի անուանի գաղթեալ
ներէն մէկը կրտէ թէ Վեկնայի ընդհանուր
ժողովքին մէջ խօսիլի պիտոր 9ը գլխաւոր
նիւթերու վրայ որ են աս հետեւեալները :

1. Բոլոր Լեհաստանը տըրվի Մոսկովի
տէրութեան և իբրեւ զատ տէրութիւն իրեն տա-
կը, զըրվի Լեհոցը վրայ մէկ փոխարքայ
մը Մոսկովի կայսերական ազգատոհմէն :
(Ինչպէս որ կերենային աս խորհուրդին հա-
ւաներէն միայն Մոսկովը ու Պոլուշ՝ եր-

բոր եղաւ Փարէզի դաշնադրութիւններն) :

2. Որոշել վիճակը Սաքսոնիային և ուրիշ
Գերմանիայի տէրութիւններուն : (Ասորոշ-
մունքնալ բոլորովին կըխախտի առջինէն, զե-
րեմ թէ որ կուզեն դաշնակից տէրութիւնները
Պոլուշը այնչափ մեծցընել որ ըլլայ տակը 12
միլիօն հպատակ, պէտք է որ կամ Լեհաստա-
նէն առնու մէկ մեծ տեղմը, կամ թէ որ ան
չըլլային Գերմանիային մէջէն առնու :)

3. Գերմանիայի դաշնակցութեց կարգա-
ւորութեւ վրայ :

4. Պէլճիօն միացվի Օլանտային հետ : (Պա-
զի խապարներուն կէօրէ բոլոր վէճքէ Լուք-
սեմպուռկի տուգայութեւ վրայ վս զի իրեն
կուզէ առնու Պոլուշը աս տեղը . իսկ Պէլ-
ճիօնի տէրութիւնը կըբողոքէ թէ անտեղը
առնելու իրաւունքը իմնէ . իսկ թէ որ ա-
տանք մէկ Նեմցէի օրագրութեմնէ կըպատմէ
թէ աս տեղը պիտոր Փրանսըզին տըրվի փո-
խանակ ուրիշ երկիրներու) :

5. Որոշել իդալիայի վիճակը :

6. Սպանիայի Տէրութե բողոքումը Բառ-
մայի, Բիաչենցայի տուգայութիւններուն հմր :

7. Օրվէնսասն նորէն ետ դարձընելու
Փորթուգէլին :

8. Նոր կարգադրութիւն դնելու Զվիցցէ-
ուին վր :

9. Վերցընել աշխարքէս, վաճառականու-
թիւր գերիներու, վս զի աս պիղծ վաճառակա-
նութիւն գերիներու հետ Դիմէս պէտք է որ ամ
մէկէն հրատարակի թէ լեզէմ է իրաւանց
աղըաց և քրիստոնէական սկզբանց :

Աս անգամ մէկ այնպէս երեւելի խա-
պարմը չեկայ Ամերիգայի պատերազմին վր
ինկիլիզի գաղթեալներուն մէջ, միայն աս
յայտնի է երկու կողմանէ ալ աղէկ պատե-
րազմի պատրաստութիւնը կըտեսնըվիկոր :

ԱՄԵՐԻԿԱ . 7 Հոկտեմբերի :

Համապատուի մէ նախնի՝ որ հեգրէ Ամերիկէն
Ամերիգայի Դիաչեալ նահանգներուն յօնաօլը :

„ Ամերիկէի ծովեզերքին առջև մէկ ամերի-
գացուց պատերազմական նաւմը որ ունէր 14
կըտոր թօփ երկաթ նետեր կեցերէր առանց
վախնալու իրենց թշնամիներէն՝ վս զի կեցե-
րէն չէզոք տէրութե մէջ, բայց երեք ինկի-
լիզի Պէլճի նաւ երբոր տեսան աս Ամերի-
գացիներուն նաւը՝ առանց իրաւունք մտա-
ծելու վազեցին աս նաւուն վր և սկսան պա-
տերազմիլ . Ամերիգացիները թէնչու և աղէկ
կըտրիճուեթ դէմ կեցան, բայց որովհետեւ
իրենց թշնամիները աւելի ուժով էին, վեր-
ջապէս յաղթըմեցան և նաւը կըտոր կըտոր
եղաւ . աս պատերազմը ինկիլիզներուն ալ
շատ մեծաով նստաւ, զէրէմ մեռաւ ինկի-
լիզ :

լիզներէն 120 հոգի ու 90 ալ վերաւորվեցաւ . Ամերիգացոց նաւուն մէջը կար 90 հոգի միայն՝ որոցմէ մեռաւ 2 հոգի և 7 ալ վերաւորվեցաւ : (Օրաֆ . Փարիզ :)

Շ Ա Է Տ .

Սեփօյժ . 2 Նոյեմբեր :

Շ վէտին տէրութիւն երբոր խաղաղութիւն ըրաւ էն վերջի անդամը Մոսկովին հետ՝ կորսնցունց իրեն երկրին իրեք փայլին մէկը . և ժողովրդեաննալ չորս փայլին մէկը . Ֆինլանտիան երբոր տրվաւնէ մէջի ժողովրդեան թիւը էր 860 հազար հոգի , ասոր տեղը հիմա առաւ Նորվեգիան՝ որուն մէջի՝ բնակիչներուն թիւը է 950 հազար հոգի . ուստի հիմայ Շվետի տէրութեւ տակ կայ 3,294,010 հոգի :

Ս Պ Ա Ն Ի Ա .

Մաքրի . 13 Նոյեմբեր :

Ըն ըօրվէս ըսված ծերակուտներուն մէջէն խելը անձինք մինչև հիմայ արդեւված էին ու ըննութի կը լարկոր վրանին , և մէկ քանի հոգւոյ վրայ հրատարակվեցաւ աս հետևեալ վճիռները թագաւորէն . ան քահանան որ էր ան ծերակուտներէն մէկը՝ արդելվի մէկ վանքիմը մէջ ու կարօլ չըլլայ դուրս ելլալու անկից ամբողջ վեց տարի , ու իրեն ունեցած կալվածքները միւրին զապթ ընէ . աս քահանան էր 70 տարւան : Օտոնհյու Ճէնէաւնալ դըրվի մէկ ամրոցիմը մէջ և կարօլ չըլլայ դուրս ելլալու . կրսնի թէ աս վճիռը ըլլայ պիտոր նաև Ճիւսն Ճէնէաւին վրայ ալ՝ որ էր զխաւոր Ճէնէաւներէն մէկը աս վերջի Սպանիայի մէջ եղած պատերազմներուն մէջ : Այսպէս ամիկնուն վրայ վճիռ ելլայ պիտոր կարգով :

Սպանեօցի երկու կրնիկ՝ որ ցրցուցին իրենց հայրենաւորութիւնը Սպանիայի մէջ եղած պատերազմներու ատեն՝ հոգալով անձամբ վերաւորված զինուորները՝ թիւորէն պատիւ առին . աս կրնիկներէն մէկուն՝ որ կը հոգար Սպանեօի ու Փորթուգէլին գերիները քանի որ Փրանսիները հոն էին նէ , կէլի կապեց օրը 3 զէշ , և հրամայեց որ դընեն գովասանքներով իրենանունը հասարակաց դպրոցներուն մէջ . մէկին ալ՝ որուն անունը էր Մատայէնա Ալիսէա տրվաւ պատուոյ նշան՝ հանդերձ կէլիւրով . աս ան պատուոյ նշաններ՝ որ տրվաւ Ճիւսնա քաղաքը պաշտպանող զինուորներուն , և հրաման տրվաւ որ կարօլ ըլլայ դնել իրեն թիւին վրայ :

Մէկ Մալթայի ասպետը՝ որուն անունը էր Անթոնիօ Սօմօցցա , ընծայեց Սպա-

նիայի թագաւորին իրեն անցած տարվան կէլիւրին կէսը՝ որ էր 30 հազար զէշ . թագաւորնալ շնորհակալուէ թղթով պատուեց աս ասպետին աղնուական առատաձեռնութիւնը՝ որ իր ձեռքէն եկածին չափ օգնեց տէրութեւ կարօտութե :

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա .

Վիեննա . 16 Նոյեմբեր :

Նեմցէի դիտակին մէջ այսպէս կըսէ՝ Սաքսոնիան Պաուշին տէրութեւ յանձնելուն վրէ :

Բրինչիքէ Ռէքենը՝ որ մինչև հիմայ առժամանակեայ կառավարուէ բոլոր Սաքսոնիան կը կառավարէրկոր դաշնակցաց անունով , բայց հիմայ իրեն հրաման գնաց որ յանձնէ ասկից ետև Պաուշի տէրութեւնալ՝ առժամանակեայ կառավարուէ . ուստի բոլոր Մոսկովին զօրքերը ետ քաշվեցան անկից ու դացին իրենց տեղերը : Ան Գերմանիայի քաղաքները դաւառները որ առժամանակեայ կառավարութե տակը մինան պիտոր մինչև որ լըմնայ Վիեննայի իշխանը ժողովքնէ են աս հետևեալները . Սաքսոնիայի տէրութիւնը և ան քաղաքները՝ որ Ռէնօի ու Մօսա Մօսէլայի մէջ տեղվանքները պիտոր կենայ Պաուշը . Ռէնօն ու Փրանսիայի սահմանադրութիւնները կառավարեն պիտոր առժամանակեայ իշխանութե՝ Նեմցէն ու Պալիէռան . իսկ Փաանքֆօլթի մեծ տուգայութիւն ու Պաղիէան կառավարէ պիտոր միայն Նեմցէն :

28 ին :

Մէկ քանիմը օր կայ որ ժողովքին խօսակցութիւնը սրէս սրէս կըլլայ կոր : Թագաւորները ամիկն օր մէկ տեղ կը ժողովքին սեղանէն առաջ և մէկվմէկու հետ ընտանութե խօսակցութի կընեն գլխաւոր նիւթերու վրայ , և իւրաքանչիւրը իբրև մասնաւոր մարդիկներ կըջանան հաստատել ու ապահովցնել իրենց տէրութեւ շահը ու օգուտը , և կըլլան շանակեն ստորագրելով ան նիւթերը՝ որուն վրայ ամիկնքը միաբան են :

Աս հետևեալ գործողութեւն ամիկն մարդկիմանայ թէ թիւորները որ Վիեննա ժողովվածեննէ շատ միաբան են մէկվմէկու հետ : Մէկ օրմը Փրանսիացի թագաւորին լիակատար իշխանութի ունեցողը հրաման ուղեց որ ներկայանայ Ալեքսանդր կայսեր առանձին խօսակցութիւնը ընելու համար , և կայսրը նալ հրաման տրվաւ . երբոր Բրինչիքէ թալլէրանը կայսեր հետը տեսնելորեցաւնէ , կայսրը խօսակցութի կընէրկոր մէկ ուրիշիմը հետ , բայց իրեն խօսքը թողուց ու ըսաւ ծանրութե ու մէկ աղնըական կերպովմը աս Բրինչիքէ :

Բրինձեքին, քուկին բաղձանքը կրնայիր յանձնել որչափ ինծի այնչափ ալ Փրանչեսկոս կայսեր ու Պաուլի թագաւորին, վնճի աս իրեքը թէպէտ և անուսով զատ են բայց կամբով մէկ են :

Հաստատ կըլատմընի, թէ Նէմցէի կայսեր բոլոր Գերմանիայի վրայ կայսերական անունը հրատարակվի պիտոր քիչ ատենէն :

Դնէս հասարակ մէջ չափի գիտելիս՝ Վիենայի ընդհանուր ժողովին ժամանակագրութիւն ժողոված :

Ալեքսանդր կայսրը միտքը դըրեր է որ դեկտեմբեր ամսուն մէջ ճամբայ ելայ Վիեննայէ Մոսկովստան երթալու, և ինչպէս որ հաստատ կերևնայնէ իրեն ճամբայ ելալէն առաջ Վիեննայի մէջ եղած ժողովքնալ կը լըմննայ : Ալեքսանդր կայսրը ամմէնուն հետ բազմութիւն ու մարդավարութիւն կը վարէր և ամմէն ժողովուրդը սաստիկ սիրով կը սիրէն. աս վերջի օրերը երբոր Ալեքսանդր կայսրը առանձին կէզինմիշ կը լարկոր ճամբուն մէջընէ, տեսաւ մէկ փայտ կոտորոյ կը նիկմը և հարցուց ասոր թէ օրը որչափ բան կը վատորկիս, կընիկնալ պատասխան տըվաւ թէ 3 թուով Փիօրին որ կընէ 3 խուռուշուկէս, անատենը կայսրնալ նորէն ըսաւ կընկանը թէ այդչափ վատաւորով կըրնաս ապրիլ աղէկ ըրինո՞ւ : Կիննալ ինչ դառնայ ըսէ ասոր, իրաւոր տահա աղէկ կըրնայի ապրիլ անատենը թէ որ ասիկց երթաննէ թագաւորները, զերէմ ասոնք պատճառ եղան որ ամմէն բաները սուղցան. կայսրը ծիծաղելով դարձաւ ըսաւ կընկանը, ապահով եղիր որ քիչ ատենէն ան թագաւորները կը վան կերթան և դուն ալ հանգիստ կապրիս :

Նէմցէին կայսրը քիչմը տկարութիւն ունեցաւ, անոր համար արգելեցաւ կըռաց երթալնին, բայց հիմայ աղէկ ըրինո՞ւ է և կը պարապի իրեն դորձքերուն հետ :

Հիմա կըսվի թէ ամմէն դժուարութիւնները նկատմամբ Եւրոպայի կարգադրութեան որոշված է, և ժողովքին սահմանադրութիւնները կը հրատարակվի դեկտեմբերի 7ին. և ամմէն Լիակատար իշխանութիւն ունեցողներնալ դեկտեմբերի վերջերը իւրաքանչիւրը կըրթայ իրեն տեղը :

Աւետարան • 22 Նոյեմբերի :

Նոյեմբերի 13ին գրվեցաւ Տրեզուայէն աս հետեւեալ գիտելիքը :

Մարդ չեկրնար ըմբռնել թէ ինչպէս մէկ պղտիկ դաւաւմը ինչպէս է Սաքսոնիան կըրցաւ տեսնալ մէկ տարվան մէջ այնչափ պատերազմի ծախքը : քաշել անչափ վնաս և տալ այնչափ տուրք • ինչպէս որ կը կարդաց-

վի Ժէնտի օրագրութիւն մէջ Սաքսոնիան տըվեր է Նէմցէի, Մոսկովի, Պաուլի ու Փրանստընի ղորաց յունվարի մէկէն մինչև հոկտեմբեր 18ը 1813ին 30, 151, 266 ըռեալ. իսկ քաղաքներուն բաշած վնասը նոյն տարվան մէջ ինչպէս որ Տրեզուայի մէջ հիսապ եղաւնէ կը հասնի 13, 157, 981 ըռեմ : Ասոնց մէջ դուրս ուրիշ պատերազմական տըված տուրքերը կը հասնի 8, 674, 861 • բոլոր դուրսը 52, 596, 626 ըռեալ • ասոնցմէ դուրս է առջի տարիներուն տուրքերը :

— Ալեքսանդր Մոսկովին կայսրը երբոր Մոսկովստան երթալու ըլլայնէ՝ երթայ պիտոր Պէտլին, ու հոնտեղը կենայ պիտոր մէկ ամիսը կամ վեց շաբաթ • ասիկայ կը բաղձայ որ քանիոր հոն կենայնէ իրեն համար հանդէսներ չըլլայ :

Փասնագրութիւն • 29 Նոյեմբերի :

Ինկիլէէռնան նորէն ցըցուց իրեն առատաւ ձեռնութիւն՝ գըթալով ան ողորմելի Գերմանիայի ժողովուրդներուն՝ որ աս վերջի պատերազմներէ շատ վնաս քաշեցին • ուստի իրկեց ասոնց երկու հարիւր հազար եւտլոր ոսկի՝ որ բաժնըվեցաւ աս հետեւեալ քաղաքներուն : Սաքսոնիային ու Լուզացիային 84,000 եւտլոր • Բրուսսիային 33,000 • Անսովէռի 20,000 • Օլտէմպուռի ու Հոլսթէինի 36,000 • Գերմանիայի որբանոցներուն 28,000 :

Աս ըստակէն շատ տըրվեցաւ Սաքսոնիայի ու Լուզացիայի՝ միշտ աս երկուքը շատ մեծ վնաս քաշեցին • Լուզացիան գրեթէ բոլոր հիմնայտակ աւրըվեցաւ, իսկ Տրեզուային մէջ, ասոր շրջաւիկները ու Լեբսիայի դաշտորայից քաշած վնասը մարդ կըրնայ երևակայել՝ երբոր կը լըսէ թէ անտեղվանքները սրոշվեցաւ ու հաստատվեցաւ Եւրոպայի աղատուիւր • և չորս փային իրեքը աս տեղացի ժողովուրդներուն՝ որ առաջ հաբրտութիւն ծաղկած էին, հիմայ գրեթէ մուրացիկ աղքատներ դարձան :

Ամպուռի գաղէթային մէջը կըսէ թէ Նէմցէի զինուորական բաղմութիւնը կը համընկն հիմայ 520 հազար հոգի՝ որ ցըրված է բոլոր տեղութիւն մէջ :

Փ Ր Ա Ն Ս Ա :

Փաբել • 14 Նոյեմբերի :

Ինչպե՞ս օրեր փարիզու թէատրոնին մէջ եղաւ մէկ դէպուստքը՝ որ է աս հետեւեալը : Որովհետեւ թէատրոններուն մէջ շահնիշխրիպէս տեղեր կայ զատ զատ՝ ուրտեղ կընըսին խաղի ատեն երևելի մարդիկներ, աս շահնիշխրներուն մէկուն մէջը խաղի ատեն նստե-

նստերէին իրեք խաթուններ որոց զգեստներն ըստ զարդարանքին փայլելիւ մարդ չէր կրնար ըմբռնել: Չասոնք տեսան էն առաջ ան ժողովուրդները որ կեցերէին թէստորնին հրապարակը հեյաանը: մէկալ մնացած վերի ժողովուրդները ասոնց նայելէն շարժելով, իրենք ալ աջվընին դարձուցին դէպ ՚ի ան շահնիշիրը որուն մէջ էին աս իրեք խաթունները: և կրտեմնային որ ասոնց ուսերէն օձաւորէին վար կրվաղէր իբրեւ ոսկիէ արծաթէ ու ազնիւ ճէվահիրներէ ձևացած հեղեմը: աս զարդը անցնելով կուրծքերնուն վրայէն մինչև գոգերնին կը հասնէր ու կը կորսուէր: ամիկն Փարեզի ազնուական խաթունները երբոր տեսան աս նոր բանը՝ ամիկնուն զարմանքը ու հետաքրքրութիւնը շարժեցաւ իմանալու թէ ինչ բան պիտի ըլլայ որ այսպիսի զարմանալի կերպով կը փայլելի, ամիկնուն սոր աջվընները տընկրվեցաւ, և էն կատարելի դիտակները փերպիանէրը շեւկըվեցաւ քննելու: բայց ՚ի վի՛ այսր ամի բան մը չհիրցան իմանալ թէ ինչ է աս սքանչելի հրաշալիքը: երբոր այսպէս եղանէ քանաջին մօտենալ շահնիշիրին ու դռանը որ մօտանց տեսնալով աղէկմը իմանան, և վերջապէս իմացան թէ ասիկան ուրիշ բան չէ եղեր՝ բայց եթէ մէկ տեսակմը քիւրքի՝ որ ճրագի լուսով աս սքանչելի տեսիլքը կերեցընէ, բայց չիմացան թէ ինչ տեսակ քիւրք է:

Երթէսի օրը ամիկն Փարեզի քիւրքիները մէկ տեղ ժողովեցան խորհուրդ ընելու համար թէ ինչ քիւրք է և ուստի կուգայ, ասոնց մէջէն քիւրքիներն մէկը այսպէս որոշեց ըսելով, աս քիւրքը է մէկ տեսակ հընտատանու թռչունի ամենաապնիւ ու բարակ փետուրները թիւյեը՝ որ միայն ինկիլիզները կը գործածեն, գերեմ ինկիլիզները բոլոր ծովին տէրը ըլլալով կը զըտնան աս ազնիւ նիւթը, ու միայն իրենք կը գործածեն: Փարեզու քիւրքիները շուտմը նամակներ խրկեցին ինկիլիզէսու որ անտեղի վաճառականներէն գնեն աս փետուրը, և շատ բան կը վաստակին անոնք թէ որ ձեռք ձգելու ըլլանէ: Աս քիւրքերը հազնօղ խաթունները էին ինկիլիզ, մէկը էր Լօռու վէլինկիթօն ինկիլիզի դեպանին կընկը, մէկալ երկու ինկիլիզ խաթուններնալ էին իրեն բարեկամները:

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

Փրանսայի Լըայ:

Պօնաբաւթէն երբոր Մոսկովստանի մէջ էր նէ՛ Փարեզի մէջ ապստամբութիւն ելար պիտոր: քէս 21 Եփր դեպի, Փրանսային խապարներուն պիւր: աս ապստամբութիւն տեղնիտե

ղը պարագաներով պատմուիք մինչև ասօրս հրատարակված չէր, բայց որովհետև աս վերջի օրերս՝ Փրանսայի մէջ հրատարակվեցանէ, մէնք ալ հարկաւոր սեպեցինք դնել հոստեղը համառօտելով:

Աս ապստամբութիւն հանդիսերը 1808 ին ալ միաբաներէին որ Պօնաբաւթէն ձգեն իրեն աթոռէն: իրենց հետը միաբաներէին բոլոր Պօրկոյնի ու Փոնաբաւթօն թէսային ժողովուրդները և իրենց մէջը խօսքը որոշեցին՝ որ 1808 ին մայիսի 29 ին ամիկնքը մէկէն ոտք ելան ու իրենց ուղածը առաջ տանին: աս օրէն մէկ քանիմը օր առաջ խորհրդով որոշէր ու կարգադրէր էին ինչ կերպով սկսին պիտոր և ինչպէս լըմնցընեն պիտոր: Աս միջոցիս մէջ ամիկն Փրանսայի ուրիշ բաղադրներէն անհամար ժողովուրդ եկեր դիզվեցէր Փարեզի մէջ, և գրեթէ ամիկնքը տօգոհ էին Սպանիայի հետ պատերազմ ընելուն համար, և գրեթէ ամիկնքը յայտնի կըսօսէին թէ մեծ ապստամբութիւնը ելլայ պիտոր քիւրք տեսնէն Փրանսայի մէջ, և շատնալ կըսպասէր թէ այսօր կամ վաղը կը մացվի: քաղքի կառավարութիւնը վրայ եղած ատենանը ամիկնքը կը քննէր իմանալու՝ բայց հիւ մէկ տեղէմը բանմը չիկցաւ իմանալ թէ ինչ պատճառաւ կը լըսվիկոր օրթալ լըխր աս ձայները, հազար հոգիէն աւելի էր որ գիտէին թէ աս ելլալու ապստամբութիւն դիտաւորը էր Մալէ Ճէնէսաւը:

Մայիսի 28 ին դիշերը աս ապստամբներուն գլխաւորները մէկտեղ ժողովեցան ու ստորագրեցին 800 ծանուցման թուղթերու ու 3000 ալ հրատարակվելու յորդորանայ ու վճիռներու թղթերու, իւրաքանչիւր մարդու տեղ երթար պիտորնէ որոշեցին, և իրենց բանակը առաւօտեան սահալթը զին գըտնըվէր պիտոր քամպասէսէ ըսված պալատը և ամիկն իշխանները նոյն ժամանակը հոն տեղը գըտնըվէին պիտոր: բայց երբոր կէս գիշերը մէկ սահալթմը անցանէ, թողուցին որ քիւրք տօհա ուշանայ և աս ուշանալը պատճառ եղաւ՝ որ բանը իմացվեցաւ, զէրէմ նոյն ատենը քաղաքական կառավարութե ատենանը իմանալունպէս խապար ձգեց ծերակուտին ու զննուորական կառավարութե ասոնք մէկէն մարդիկներ խրկեցին աստիանդին և ինչպէս պիտք էրէն չիմացան թէ ով է աս ապստամբներուն գլխաւորները, բայց որչափ մարդու վրայ կասկած գացին նէ բռնեցին բանտը դըրին հանդերձ իրենց կընկներով տըղաքներով ամիկնքը զատ զատ ասոնք 11 ամիս արգելված մընացին և շատ քննութիւններ ընելէն ետեւ դարձել հաստատ բանմը չիմացվեցաւ թէ ով է եղեր աս ապստամբը:

տամբներուն գլխաւորները, և այսպէս մնաց խելքը ատեն. աս ապստամբներուն հետը՝ որովհետեւ միացերէր Ճէնէռալուն պաշտօնէն վար ինկած մարդուն մէկը, յուսալով թէ իրեն պաշտօնին նորէն կը հասնի տէր, գընաց մատնեց տէրութե ով էր նէ աս ապստամբուն գլխաւորները, անոր համար տէրութիւնը բռնել տրվաւ Մալէ Ճէնէռալը ուրիշ 47 հոգիով, և ասոնք ամմէնքը կրէնէլ ըսված դաշտին մէջ թիւ ֆէնկէ միջ ընէին պիտոր՝ թէ որ միջնորդ չըլար խալըսելու ֆուշէ քաղաքական կառավարութե ատենանին գլխաւորը. և աս ամմէն գործողութիւնները գրեթէ ծածուկ մնաց ֆըրանսայի ժողովուրդներէն:

Մալէ Ճէնէռալը բանի որ բանտին մէջ ներնէ, սկսաւ ծածուկ խորհուրդ ընել դուրսիներուն հետ նոր ապստամբութիւնը հանելու Պոնաբաութիւն դէմ. աս բանը երբոր իմացան ֆիւլվէռ մարքէլը ու ֆօլինիաքի երկու տուգաներընէ, ջանացին հաւանեցնել Մալէ Ճէնէռալը որ ապստամբութիւն հանելով ձգեն Պոնաբաութիւն ու իրենց առջի օրինաւոր թաղաւորութիւն հաստատեն, ղերէմ Մալէ Ճէնէռալը կուգէր հաստատել ազատութիւն առանց թաղաւորի. երբոր աս բանին Ճէնէռալը հաւանեցանէ սկսան պատրաստուի տեսնալ, բայց որովհետեւ ասոնք ամմէնքը արգելված էին տէրութե իրենց յանցանքներուն համար՝ ջանային դուրսէն մարդ որսալ՝ որ դիւրութե բանը առաջ տանին և կամաց կամաց խելքը մարդ որսացին իրենց կողմը զինուորականներէն. ու ֆարէզու մէջ եղած զինուորական խօնախներուն զօրապետները և խելքը ուրիշ մարդիկներ. դուրսիներէն պալիսին կըջանար որ ժողովուրդը իրենց կողմը ձգեն, ոմանք կըպատրաստեն մարդիկներ զինուորութե համար, և ոմանք ալ կըջանային որ որսան ֆարէզէն դուրս եղած ժողովուրդները, և անչափ բանը տաքցաւ որ Պորտոի, Ռէննի, Պրէթայնեաի ու հարաւային ֆրանսայի ժողովուրդները միաբանեցան ասոնց հետ և նոյն քաղաքներէն մինչև կընիկները կըվազէին որ աս բանը առաջ տանին:

Աս միջոցին որովհետեւ Պոնաբաութիւն ֆրանսայի մեծ բանակով զբաղեցր էր Մոսկովտան. և հոնտեղ բոլոր իրեն գունդը կըջարդով երկորնէ. աս ապստամբութիւն հանդիսը որոշեցին՝ որ հոկտեմբերի 18 ին, 1812 ըսկսին ոտք ելալ, բայց Ճէնէռալը ուզեց որ մինչև ամսուն 23ը ուշանայ աս գործողութիւնը՝ ոպ զի տահա աղէկ պատրաստվին:

Հոկտեմբերի 22ին կէսօրէն ետե դային աչքէ անցուցին զինուորական խօնախները, որ իրենց կողմը որսացերէին, և իմացուցին անտեղի գլխաւորներուն ինչ պիտոր ընեն էրթէսի օրը, աս ամմէն պատրաստութիւններուն տեսնալը լըմնցաւ. և խապար խրկեցին գլխաւորներուն մէկ յիսնապետիմը ձեռքով թէ մէկտեղ ժողովքին իրիկվան սահալը ջին. Ճէնէռալը աս կարգադրուիւ երբոր լըսեցնէ հիշ մէկ այլալուեմը չերեցուց էր երեսին վրայ, և իր սովորուեղ պէս ըսկըսաւ թուղթ խաղալ և հրամայեց որ իրիկվան կերակուրը պատրաստեն. և երբոր գնաց իրեն խուցընէ նորէն քննեց ան հրամանը որ շինված էր խարդախութե՝ խորհրդական ծերակուտին բերնէն, և կարդային պիտոր զօրացը ու տէրութե պաշտօնատէրներուն առջևը զանոնք խաբելու ու իրենց կողմը ձգելու համար:

Աս գլխաւորները որովհետեւ մինչև հիմայ կեցերէին իրենց արգելված տեղը, անկից ետե ամմէնքը միաբանած դուրս ելան անկից, ու դային Ան Ժիւ ու իջևանեցան մէկ սպանեօցի քահանայիմը քով, ղերէմ հոն տեղը լծօփ ըրէր էին իրենց ամմէն ղէնքերը ու զինուորական պատրաստութիւնները, և աստեղը ամմէնքը զինուորած էրթային պիտոր թաղաւորական պալատը, բայց նոյն ատենը սաստիկ անձրև գալուն պատճառաւ քիչմը ուշացան ու նախաձաշիկ կուղէին ընել. աս միաբանեաներուն մէկը շատ կըյորդորէր իրեն ընկերները թէ ժամանակ չէ կորսընցուենք, ղերէմ էլէր թէ որչափ ուշանայ այսպիսի գործողուիւր այնչափ վտանգի մէջ կըլլայ, բայց մէկաւները ասոր խօսքին մօտիկ չիզիւնով ըրին իրենց իրիկվան նախաձաշիկը, և երբոր կէսգիշերէն ետե սահալը երկուք եղանէ, ամմէնքը ոտք ելան ու սկսան երթալ աստիս անդին ինչպէս որ կարգադրված էր:

Մալէ Ճէնէռալը առաւ իրեն օգնական մէկ տասնապետիմը ու գնաց Մինիմի ըսված զինուորական խօնախը ու կարդաց զինուորներուն առջև իր յորդորանաց թուղթը ու ցըցուց խորհրդական ծերակուտին հրամանը՝ որ ամմէնքը իբրև շքմարիտ կըսեպէին, անոր համար աս խօնախէն դուրս ելան 1200 զինուոր ու գային Ճէնէռալին հետ. Ճէնէռալն առատածեռնութե 100 հազար ղեշի չափ պաղ շիշ ձրդեց ան զինուորական խօնախի հասարակաց սնուկին: Մալէ Ճէնէռալը աս զինուորները հետը առած. գընաց Սուրիէ Ճէնէռալին քովը՝ որ էր տասներորդ գունդին գլխաւոր կառավարը, աս գունդին հասարակաց սնուկին ալ պալշիշ ձրդեց

ձգեց 190 հազարի չափ դեռ, աս առաւա-
ձեռն պաղ շինները կուտար Ճէնէալը՝ որ
բուն թագաւորական դանձին տիրապետե-
աւ Ճէնէալը երբոր խելմը զօրք ժողովեցնէ
իրեն քովը, դնաց Փօրս ըսված տեղը՝ ուր
արգելէր էր տէրութիւնը ուրիշ Ճէնէալներ-
ըսաւ։ Տոստելնալ ցրցուց իրեն թուղթը ու
դուրս հանել տրվաւ իրեք Ճէնէալները՝
որոց անունները էր Կիտալ, Պօքրժամբ,
ու Լահօսի։ աս վերջի Ճէնէալը շատ ժա-
մանակ կորսընցուց մինչև որ հագվեցաւ ու
ճամբայ ելան անկից։

Աս չորս Ճէնէալներէն երկուքը՝ որ էր
Կիտալը ու Լահօսին իրենց գունդերով գա-
լին քաղաքական հանդարտուիլ պահօղ ա-
տենանին գլխաւոր կառավարին վրայ։ Պօ-
քրժամբ Ճէնէալը դնաց իր գունդով տէ-
րութիւն վերաբերեալ բաները հոգացող ա-
տենանին վր։ Մալէ Ճէնէալնալ իր խում-
բով դնաց քաղքի զինուորական գունդի
գլխաւոր Ճէնէալին վրայ։ Երբոր առջի
երկու Ճէնէալները գացին տենալուրեցեցան
քաղաքական ատենանին գլխաւոր կառավա-
րին հետ։ Խաբեցին զատի բտելով Պօնաբա-
թէն մեռաւ Մոսկովստանին մէջ, և բոլոր
իրեն բանակը ջարդովեցաւ և ժողովուրդը
կուզէ որ իրենց առջի թագաւորին ցեղէն
դըրվի թագաւոր իրենց վր, ուստի քու էշ-
խանուիլը լըմըցաւ ասկից ետեւ։ աս եր-
բոր լսեց մարդը, մէկէն թլլայեցաւ ու նե-
տեց երեսին գոյնը վախէն, բայց մէկէն չե-
հաւաքցաւ ու սխաւ դէմ կենալ ասոնց, և
երբոր տեսաւ որ ալ չար չկայ թող տրվաւ
որ զինքը առնուն տանին Փօրս ըսված տե-
ղը որ է պատուաւոր բանախմբայե տեղ։

Աս միջոցիս մէջ որ աս երկու Ճէնէալ-
ները կրնէինկոր աս գործողութիւնները։ Լա-
պօսաւ օգնական զօրապետը Մալէ Ճէնէալ-
ին վարպետութիւնը բանը դարձնելով, Մա-
լէ Ճէնէալը բռնեց բանտը դրնել տրվաւ,
և զարմանալին աս եղաւ որ ան զօրքերը՝ որ
միացան Մալէ Ճէնէալին հետը զատի
քիւմը քաղքի բերեւ յաղթօղմը կըտանէին կոր,
նոյն զինուորները բռնեցին ու տարին դրին
բանտը, աս պատահմունքը երբոր եղանէ,
իմացաւ ամմին կարգադրութիւնները և ամմէ-
նուն սիրտը կտորեցաւ։ Լապօսաւ զօրապե-
տը, և առաջին ատենադպիրը քաղաքական
կառավարութիւն ատենանին մեծ մեծ սպառ-
նալիքներով վախցուցին Սուլիէ Ճէնէալ-
նալ՝ որ էր միաբանօղներէն մէկը, և ունէր
տակը 800 զինուոր։ աս Ճէնէալը (առանց
միտածելու՝ թէ որ մէկը զինքը կամօք մեծ
վտանդի մէջ կըդնէն, հիւ մէկ վտանդէմը
չվախանալով պէտք է իրեն ուղածը առաջ տալ

նի) ասոնց սպառնալիքները տեսնալունս՝
անձնատուր եղաւ։ աս երկուքին բանը այս-
պէս ըլլալունս, ամմէնքը իրենց տեղը քաշ-
վեցան և բոլոր գլխաւորները բռնովեցան և
մէկիկ մէկիկ պատժովեցան ոմանք մահուամբ,
ոմանք աքսորվելով ևն ևն։ Մալէ Ճէնէ-
ալնալ պատժեցին սպաննելով։

Աս ապստամբութիւն թէ որ կարենային յա-
ջողուի լըմըցունելնէ, Փրանսան չէր տես-
նար 1813ին ու 1814ին պատերազմները, և
և զայ չէր ըլլար 600 հազար Փրանսալ զին-
ուոր, ու Փրանսայի շատ քաղաքներ ու
գաւառներ ոտքի տակ չէր երթար պատե-
րադմսրուն պատճառաւ։

Աս պատմութիւն պատմողը է անիկայ որ
ծածուկ կերպով միացերէր աս ապստամ-
բութիւն հանօղներուն հետը։

— Օտարական մարդուն մէկը աս վեր-
ջի օրերը դնաց Սէն-Քլու ու սէյր ըրաւ
Պօնաբաթէին ուսման տաւան՝ որ մինչև հի-
մայ առջինինպէս կեցած է և տահա փոփո-
խուիմը չէ եղած։ զրբատան մէջը կար Յու-
լիոս Կէսարի Հռոմայեցոյ անունին կայ-
սեր արձանը շինված կէս մէջքէն վեր։ որ-
չափ դիրք որ կար անտեղը չէ՛ր բոլորը կաղ-
մած էին պարզ կերպով ու առանց տղայական
դարձարանքի։ աս դիրքերուն մէջը կային
Յունիոսի անունին նամակները, Ինկիլիզի
տէրութիւն ատենանակն խօսակցութիւնները։
Ինկիլիզէոռայի ծովային պատմութիւնը, ու
խելմը աս տեսակ ուրիշ դիրքեր՝ որ կըխօ-
սէին կրպատմէին Ինկիլիզէոռայի վրայ։

— Հատ Փրանսալի քաղաքներ որ տե-
րութիւն պարտք ունէին առնելու՝ պատճա-
ռաւ իրենց ըրած խարժին զինուորներու
վերջի պատերազմներուն համար, իմացու-
ցին թագաւորին թէ ան իրենց առնելիքնե-
րը կըշնորհէն թագաւորութիւն՝ ուղ զի թե-
թեւայ տէրութիւն պարտքը։

Թագաւորը հրաման տրվաւ ամմէն Փրան-
սայի քաղաքներուն որ կարօղ ըլլան ասկից
ետեւ գործածել իրենց առջի կնիքները մե-
կեւերը։

Հոկտեմբերի վերջի օր՝ որ Փարէզ քաղա-
քին մէջ շատ թանձր բուսեր եղաւ ու մնաց
քաղքին վր խելմը ժամանակ։ Հիմա Փրան-
սայի տէրութեւ ատենանին մէջ կըմտածվիկոր
թէ ինչպէս ետ դարձնեն ան միւրի զապտ
ըրած կալուածքները որ Պօնաբաթէին ա-
տենը էին Փրանսայի փախած Փրանսալի-
րուն՝ որ հիմայ աղատութիւն եղանէ, նորէն
դարձան իրենց հայրենիքը։ կըկարծով թէ
քիչ ժամանակէն կըհրատարակվի ատենանին
վճիռը աս բանին համար։

Պսենք հոստեղը ան նամակին համառուութիւնը որ օտարական մարդուն մէկը Ֆրանսա քաղաքէն ետեւ կըզրէ իրեն ընկերոջը Ֆրանսայի հիմակվան վիճակին վրայ:

Ֆրանսային մէջ ուրիշ տէրութեանէ եկող մարդիկները այնչափ ազատուի ու հանգըստութի կըվայելէնկոր հիմայ որ ամենեւին եղած չէր առջեւ տէրութե ժամանակը. ան քաղաքները որ վերջի պատերազմներէն աւրեցան հիմայատակ եղան նէ կամաց կամաց նորէն կը շինվինկոր. անհամար գեղեր որ պատերազմի կրակին տակը մոխիր դարձան նէ, անոնք ալ նորէն կընորոգվինկոր. աւրած գետերուն կամուրջները նորէն կըհաստակնկոր, և աս շինուածքներու համար շատ խարժ կըլայկոր: Ֆրանսայի մէջ եղած վաճառականութիւնը չափ չիկայ. Ֆրանսայի մէջ սիրտը ամեն օր երթալով կըկապվինկոր իրենց նոր թաղաւորին վրայ գերեմ շատ ա նուշութիւն ու հայրաբար կըվարկոր անոնց հետ. նոր ընտրված տէրութե պաշտօնատէրներուն մէջէն շատը ժողովրդեան հաճոյ չեն. Տիւբօն պատերազմի մեծ պաշտօնատէրը շատ թշնամիներ ունի:

Հիմայ Փարիզի մէջ եղած ինկիլիզներուն թիւը է 20 հազար. երբոր մէկ ճամբումը մէջէն ինկիլիզմը կանցնին, որչափ ժողովուրդը դուրսի անտեղվանքնէ կերթան կը մօտենան քովը սէյր ընկու համար զանի, գերեմ ասոնց կերպը հազվաժքը տարբեր են ամեն ուրիշ ազգերէ: Լուտ Վէլլինկթօն ինկիլիզի դեպքը կըբնակի Փարիզին մէջէն հարուստ ու փառաւոր պալատի մէջ, և հիմայ անտեղը իրմէ ուրիշ դեսպան չիկայ, գերեմ Նեմցէն, Մուկովը, Պուռը խրկերեն հոստեղը հիմակվան հիմայ միայն փոխաւորդ դեսպանի:

Պարոն Սալկին րրած հաշուին նայելով, մէկ քանի տարի կայ որ Ֆրանսան ունէր 156 թէատրոն բոլոր երկրին մէջ, ու 12 ալ մայրաքաղաքին մէջ. մայրաքաղաքին թէատրոններուն մարդիկները էին 1388 հոգի. բոլոր երկրին մէջ եղած 156 թէատրոնի մարդիկները էին 2580 հոգի: Ամենը մէկէն առնելով էին 3968 հոգի: Հիմայ սեպտեմբր թէ ասոնց ամեն մէկը տուն տեղ ունին, և հարկաւորապէս են քիչ երեք երեք հոգի ունէին. ուստի բոլոր մէկէն կըն տառնուիկ հիւր ինը հարիւր չորս հոգի. որ լացընելու ու խնտացընելու արհեստով կապրէին:

Ան տառնները Փարիզու իւրաքանչիւր թէատրոններուն ցանկին մէջը կային 904

կտոր խաղ. թէ որ անկից մինչև հիմայ շէնած անհամար խաղերնալ ասոնց վրէպարներու ըլանք նէ, նայէ թէ որչափ բան կընէ: Ուր թողունք ասոնց հեղինակները, շարող ու ապօղները, կազմողները, ու ծախողները, իրենց տունով տեղովը, որ աս լացընելու ու խնտացընելու արհեստով կապրէին:

Ասոնցմէ զատ ուր թողունք ան վարժագետներուն, արհեստաւորներուն, գործաւորներուն, խոհակերներուն ու իրեն ծառայողներուն, վաճառականներուն, շէքերձիներուն, առապաճիներուն, թէրդիներուն, չորապճիներուն ու բէռուքաճիներուն ևն քաղմութիւն իրենց տունով տեղովը, որ գրեթէ ամենը մէկէն 100 հազար հոգի կըլայ. ասոնք ամենքը միայն լացընելու ու խնտացընելու արհեստով կապրին:

ԶՎԻՑՑԻՍԻԻ.

20-րդի. 20-րդի:

Որովհետեւ Զվեցցիոնի կառավարութիւնը նոր ազգային օրէնքներ ու կարդադրուիներ դրաւ ժողովրդեան վրայ, անոր համար շատ քաղաքներ դաւառներ աս բանիս վրէպոհ էին, և շատ անգամ մանր մունր խռովութիւններ ելաւ ժողովրդեան մէջ լեզմ տէրութե, բայց հանդարտեցուցին:

Նոյեմբերի 12ին ելաւ մէկ մեծ խռովութիւնը Սոլեթթա քաղաքին մէջ, որ ինչպէս կըպատմեն Արաուի, զաղեթան մեք ալ համառօտելով պատմենք հոս, որ է աս հետեւալը:

Նոյեմբերի 12ին, կէսօրէն առաջ սահալ թը 11ին ելաւ մեծ խռովութիւնը Սոլեթթա քաղաքին մէջ, և աս խռովարարներուն հետ միաբաներէին մէկ քանի երեւելիներ ալ. ասոնց գլխաւորը էր Սեմիա զօրապետը որ էր ան քաղքի գլխաւոր ձկնէռալին տղան. աս զօրապետին հետը որովհետեւ միացերէին քաղքի պահապան զօրացը կէսէն աւելին, անոր համար զօրապետը մէկէն վապեց աս զօրքերով ու քաղքի դուռներուն տիրապետեց. քաղքին պահապան զօրաց փառացած կէսը որ էին թօփձիները հաւատարիմ փառացի տէրութե ու սկսան քաղքին մէջը պատերազմիլ ասոնց հետը, գերեմ ապստամբները կուղէին տիրապետել նաեւ թէրսիսանային ու քաղքի զինարաններուն, թօփձիներուն գունդը քաջութիւն պատերազմելով հէմ պաշտպանեցին աս երկու տեղերը, հէմ քաղքի դուռները նորէն առին խռովարարներուն ձեռքէն. կէսօրէն ետեւ սահալ թը մէկին խռովարարներուն խուժըր ցրվեցաւ և դիւաւորներնալ բռնվեցան ու բանտը դրւե-

զեցան, և քաղքին մեջ ինչ հարկաւոր կար-
գադրութիւն պէտք երնէ ըրին ու այսպէս
հանդարտեցաւ քաղաքը:

Ի Դ Ա Լ Ի Ա .

Նաբօլի . 2 Նոյեմբերի :

Նաբօլի մէջ պատահեցաւ մէկ դիպուածք
մը որուն պատմութիւնը պէտք է որ օրինակ
ըլլայ ամմէն լաօներուն, և առանց հարկաւ
որ զգուշութիւն չերթան պարտին այնպիսի
տեղեր՝ որ խելքը ժամանակէ պէրի գոցված
է և օդ չէ բախէր մէջը, և կի վախ կայ թէ
մահաբեր կազ (*) կը գըրանդիւն . և դիպ-
ուածքին պարագաները է աս հետեւեալ
կերպով:

Նոյեմբերի 7ին զինուորին մէկը (որ էր
թեթեւ ըսված ձիաւորներուն դունդէն և կը-
կենար Աֆրակօյա) հրաւիրվեցաւ որ եր-
թայ մէկ գեղացիները տուն ու հոստեղը ուտէ
կէսօրվան հացը ուրիշ հրաւիրեալ մարդիկ-
ներուն հետ . երբոր հացին ատենը եկանէ
ամմէնքը նստան սեղան ուրախութեմ, և սե-
ղանը կէս եղանէ գինին պակսեցաւ, աս
զինուորը երբոր իմացաւ թէ գինին պակսե-
րէ, մէկէն ոտք ելաւ ու դնաց գինի բերել
գետին տակ եղած մաղաղայիմը մէջէն . զին-
ուորը երթալէն ետեւ անցաւ վրայ խելքը
ժամանակ և մէկայնքը կըստաւէին թէ ինչու
կուշանայկոր, տանուտէրը ցատկէց տեղէն
որ երթայ իմանայ թէ ինչ պատճառի հա-
մար կուշանայկոր իրեն միտաֆիր . աս ալ
երթալէն ետեւ մէյմնալ չիդարձաւ . սեղանի
վրայ նստողներուն սիրտը չըղիմացաւ, անոր
համար հինգ հոգի մէկէն ցատկէցին իրենց
տեղերէն երթալու իմանալու թէ ինչ կըլլա-
կոր որ գացօլը մէյմնալ էտ չիդառնարկոր,
բայց ասոնք ալ երբոր գացիննէ մէյմնալ

չիտենըվեցան . անատենը մէկալ սեղանի
վրայ եղողները սաստիկ վախցան, և բախին
ասը չըղիմանալով թէ ինչ է ինչ չէ, մէկէն
խապար ձգեցին քաղաքական կառավարու-
նէ ատենին թէ հասէք, անոնք աս երբոր լը-
սեցին անտեղի գլխաւորը ուրիշ մարդիկնե-
րով եկաւ, և երբոր իմացան բանինէ առա-
ջինը եղաւ ատենին գլխաւորը որ բաւական
զինքը պատրաստարեւով վազեց էն վտանգ ա-
ւոր տեղը, ուրիշներնալ ասկից բարի օրինակ
առնելով գացին վերցուցին ան ամմէն գա-
ցօլ մարդիկները որ դռան առջեւ ինկեր
բովներէն կիսամահ . աս ողորմելի մարդիկ-
ներուն մէկէն դեղեր տալով առողջացուցին .
ասոնցմէ միայն մէկը մեռաւ, զերէմ դռան
առջեւ ինչալուն ատեն՝ դուրսը այնպիս սաս-
տիկ ուժով զարկերէր քարին՝ որ մէկէն մե-
ռեր էր հոստեղը:

Թրէս . 8 Նոյեմբերի :

Նոյեմբերի 7ին հրամանաւ Նեմցի կայսեր
հանցին գերեզմաններուն մէջէն Ատէլաի-
տէ ու Ալիթթօրին Բրինչիբէսաններուն
մարմինները՝ որ հոստեղը մեռեր էին մէկը
1799ին յունիսի 8ին, մէկայնալ 1800ին փե-
տրովարի 27ին: Աս Բրինչիբէսանները ո-
րովհետեւ հիմակվան 28եդդ Լուիսի Փրան-
սըղի թիւորին հալանքը էին, անոր հիմ-
ուղեց որ Թրէստէն Փրանսա փոխադրէ ա-
սոնց մարմինը, և հոստեղը փարէզի մէջ
Պօրպօնեան թաղաւորական ցեղին գերեզ-
մաններուն մէջը թաղել տայ:

Փրանսըղի թաղաւորը խրկերէր Թրէստ
մէկ եկամբ մասնաւոր աս բանիս համար,
ան պատճառաւ երբոր գերեզմաններէն հա-
նցին մարմինները, թաղաւորի վայելքաւա-
րան

(*) Այս մահացաւ կըսվի ան օգու կիմ հաւայիտէս մասուները որ տաքութիւն տալու կամ երեւու-
չիդար, նմանապէս մարդու շնչաւութիւն ալ գէմ է, ուստի աս կերպ օգիւպէս մասուները, և կիմ
թէ ըսէի աս կերպ կաղերը ամմէնքը մեռցընող էն, միայն բարկածին կաղը, և օգը՝ որուն մէջ ա-
ռտտ է բարկածին կաղը փոստակար չէն, ուստի հիմայ մասնաւորապէս անուխային կաղը կըկոչվի
կաւ մահաբեր . փեղն աս կաղը շատ փոստակար է շնչաւութիւն, և աս յատկութիւնը կամ ունի ուրիշ
մէկ քանի յատկութիւններ ալ:

Քիմիաբործքները իրենց արհեստով ալ կըհանեն աս կաղը քէօմիւրէն ու փոփոխունէն ևն . աս
կաղը բնականաբար ինքնիւրէն ալ հասը կըլլայ աշխարհիս մէջի եղած բաներէն: Կաթօլի մաղա-
րայիմը մէջ որուն անուշը շան ախտա քի շան մաղարայ կըտեն, շատ կըգըրանըվէր աս մահաբեր կա-
ղէն, ամառը մէկ ոտնաջափ բարձրութեմ գուրս կուտար գետնէն, խի ձուտը վեց կիմ տասը բծաջափ
բարձրութեմ միայն դուրս կուտար: Արմիլ թէ Տիւրէր կայսրը ան անձաւին մէջ ինչեցընէլ տրվաւ
երկու գերի՝ որ քիչմը ատենի մէջ շունչէրնին բռնըվելով մեռան: Պետրոս Տուրէպօցի Կաթօլի
փոխարքան երկու յանցաւոր մարդ հոն ինչեցընէլ տրվաւ որ մէկէն խրխտըվեցան:

Կըկարծըվէր թէ աս տեղը է ան հին բանաստեղծներուն ըսածին կէօրէ սանդարամետախանաց
մուտքը՝ որ Լատինացուց Վերդըլիտս երեւելի բանաստեղծը կըտէ թէ Ալէքիսս լախին Կէօրէ քի-
վերնէ . բայց հիմայ պիտոր ըսէր թէ անտեղի եղած մահաբեր կաղը հատեւ սպաւեր է, որովհե-
տեւ շատուշը եղան որ երկան ատեն քաղեցին շրջեցան անտեղվանքը ու հիւ մէկ վընասմը նեղու-
թիմը չիքալեցին:

րան շինեցին ժամուն մէջ և ենթան ալ հանդրատեան ձայնաւոր պատարագ ըրաւ ուր տեղ ներկայ էին ամմէն ատենականները, զինուորականները ու իշխանազունները, հոն էր նաև զօրապետը ան ֆուէկաթին որ ֆրանսայէն թրէստ եկեր էր ծովով ֆրանսա տանելու համար ասոնց մարմինները և անհամար ժողովուրդը քաղբին:

20ին:

Նոյեմբերի 13 առաւօտեան սահալթը 11ին անտեղի եղած կայսերական գունդերը իրենց ամմէն զինուորական հանդէսներով շարվեցան քաղբին մէջ. Թրէստի մէջ եղած Նեմցէի մեծ ճէնէզալին հրամանով, ան նաւէն որ աս մարմինները տանէր պիտորնէ, դուրս ելան 48 հողի, և 20 ալ զինուոր ամմէն իրենց զէնքերով. առջինները ճաղերը տանելու համար, զինուորներն ալ իբր անոնց պահպանները՝ ասոնք զացին կեցան անտեղը ուր տեղ որոշված էր իրենց հմր. աս մարմինները որ եկեղեցիին մէջներնէ, հոնտեղ ժողովուրդեցան, ամմէն տերութե պաշտօնատերները, երևելի զինուորականներ ևն ևն:

Երբոր մեռածներուն հոգւոյն համար նորէն եղած պատարագը լըմընցանէ, ժամէն դուրս ելաւ սգաւոր հանդէսը աս հետեւէ կարգով: Էն առաջ ելան քիթի աղբատները ձեռքներն մոմ աղօթք ընելով. ասոնց ետեւէն ելան մէկ խումբը զինուորներու՝ սուգի եղանակներ չալելով, ասոնց ետեւէն կուգային ժամուն երգիչները երգելով ողորմեայ ինձ ան սաղմոսը. ետեւէն՝ ելան եկեղեցականները եկեղեցական զգեստով և ու իրենց աւագերեցով, ասոնք ալ կերգէինկոր հանդրատեան սաղմոս. ետեւէն ֆրանսա ընթերցողներն ենթալկան զգեստով. վերջը ելան ճաղերը. աս ճաղերուն քովէն կերթայինկոր չորս չորս ֆրանսա զինուորի օֆֆիցիալներ, և ասոնց քովէն ալ պատերէին երևելի մարդիկներ հանդերձ վառած ջահերով ու սուգի զգեստով հագված. ճաղերուն ետեւէն կերթար կոր բոլոր թագաւորական պաշտօնատերները հանդերձ քաղբին մեծ իշխանովը. ասոնց ետեւէն քաղբին աղնրվականները հանդերձ ուրիշ ժողովուրդներով, էն ետեւէն ալ կերթարկոր մէկ զինուորական գունդը: Նստը որուն մէջ դըմբէր պիտոր աս Բրինչիբէս սաներուն մարմինները, ինչպէս սովորութի էրնէ սուգի մէջ խօթերէին:

Այսպիսի հանդէսով դացին մօտեցան ծովըզերը և երբոր նաւը կըդընէինկոր, սկսան թօփեր նետել թէ քաղբի ամրոցէն թէ նաւուն մէջէն, և այսպիս լըմընցաւ հանդէսը: Նաւը ճամբայ ելար պիտոր աղէկ հաւամբ ըլլալունպէս:

Հոռայ. 2 Նոյեմբերի:

Նոյեմբերի 27ին սրբազան փափը օրհնեց մէկ աղնիւ ու փառաւոր շինուած դրօշակմը: Աս դրօշակը բանել տըվաւ Սրբազան փափը ու ընծայէ պիտոր ան մաճառի գունդին՝ որ Թարօ դետին վրայ Է առաջ ելան Սրբազանին՝ որ կըդառնարկոր յաղթանակով ֆրանսայէն, ու ֆրանսա զգեստով զօրքերուն ձեռքէն ընդունեցան և բերին Հոռայ իրեն աթոռը և ծառայեցին Սրբազանին խելմը ժամանակ ալ աս քաղբին մէջ: Դրօշակին շէնքը է աս հետեւեալ կերպով:

Դրօշակին մէկ կողմը կայ կայսերական արծիւները, ասոնց մէջնալ ձեւացուցած է Աւստրիայի կայսերական տոհմին առման և չորս դիէն զարդարված է զինուորական գունդի վերաբերեալ առմաներով, ձեւերով. ասոնք բոլոր բանված է սրմայով և չորս կողմէն ալ կախված էր զուտ ոսկիէ շէնած բիւսկիւններ: Դրօշակին մէկալ երեսը բանած է նմանապէս առմայով Սբ Աճած նայ պատկերքը գերկը Յմ՝ որ աջ ձեռքը երկնցուցեր Գիոս եօթեմը Սրբազան հայրապետին վր՝ տանելու համար զինքը նորէն իրեն առաքելական աթոռը. Սբ Աճածնայ ոտքին տակը ձեւացուցած էր կէս լուսին՝ որուն օրթան գըրված էր աս հետեւէ մակազրուիք. Պապական Ունիւրիոյ Իմ Ս՝աճառըս տանի ուղեցի Գիոսի է Հոռայ:

Ու երջանի Հոռայ որ միշտ պապականած էս: Աս պատկերքին տակը ձեւացուցած է Սրբազան հայրապետը աղաչաւորի ձեւով և իբրեւ թէ յափշտակվերէ աս տեսիլքէն. դրօշակի քէնարին մէկ կողմէն կերևնայ Վաթիկանու մէկ մասը. էն տակնալ ձեւացուցած է Սրբազանին ազգատոհմին կնիքը հանդերձ երկու բանաստեղծական մարդիկներով. ասոնցմէ մէկը էր Հոռայեցի՝ որ բռնեցի իրեն ձեռքը Սրբազանին կնիքը մօտիւրէ. մէկանալ Մաճառ էր որ ձեռքը երկնցուցեր էր ու կըդնէրկոր Սրբազանին գլուխը իրեք պատկով քահանայապետական թագը: Իսկ մէկալ մընացած զարդերը ու խորհրդաւոր առմաները տեղին տեղը բացատրել ուզենքնէ թերթիս չափաւորութիւն չիբաւէր. աս դրօշակը հանդերձ մէկ քահանայապետական կոնդակովմը յանձնըվեցաւ Պարթօֆֆի զօրապետին՝ որ էր ղըխաւոր կառավարը աս մաճառներու գունդին, ունի զին ներկայացընէ անոնց:

19 ին:

Որովհետեւ աշխարհիս մէջ եղած ամմէն ուղղափառները ուրախութե ու խընդունէ ձայն կեր:

վերցուցին եկեղեցւոյ հանդարտութեւն ու Արքայանին յաղթանակաւ Փրանսոյէն դառնալուն համար, Խնկիլդէոսայի մէջ եղած Խնկիլդ ուղղափառներն ալ իրենց ուրախութիւնը ու ցնծումը ջրցուցին դործքով: ասոնք ամենուն բերնէն շարադրեցին մէկ թուղթ մը ուրախակցութեւն յարգութեւն նք Աթոռին, և իրենց խնդակցութիւնը ջրցուցին Արքազանին վրայ՝ որ համբերութեւն ու երկայն մըտութեւն քաշէին ետեւ մէկ սարսափելի հալածանք մը յաղթանակաւ դարձաւ իր աթոռը: աս թուղթը ստորագրւած էր Խնկիլդէոսայի մէջ, և Արքազանին ներկայացուցին Նոյեմբերի 3ին:

Քոնստանդին կարտինալէն՝ (որ է Արքազանին ինկատար իշխանութեւն ունեցողը վիէննայի ընդհանուր ժողովքին մէջ) եկաւ մէկ թուղթ մը, որուն մէջ կը պատմէ թէ Վիէննայի ժողովքին մէջ որոշվեցաւ թէ, Անթոնի Մաքսիմիլիան, Ռուսիոյն ու բոլոր Հռոմայի սահմանը որ ունենէր սրբազանը՝ նորէն ետ դարձրի իրեն առջինիս պէս, միայն Պալմէսան, Փէռառան որ առաջ ասոնք ալ Արքազանին էին հիմայ թագաւորները կու գնակոր՝ որ ասոնց վրայ դրվի մէկ Բրինչիքէ մը որ ըլլայ ազգական նշանէի կայսերական տանը հետ:

Բապփա. 5 Դեկտեմբերի:

Հատ ժամանակ չէ որ Բատփա սքին Յակոբայ ըսված ժամուն մէջ փորեցին մէկ տեղ մը պղտիկ տղայ մը թաղելու համարնէ, գըտնելվեցաւ անտեղը մէկ մեռած մարդու մարմին մը՝ փայտէ սընտուկի մէջ դըրած: աս մարմինը ոչ փթաէր էր ոչ ցեցակեր եղած էր և ոչ չորցեր էր՝ ինչպիսի որ կը լլան եզիպտացիներուն զմտած մարմինները, այլ իրեն մազերուն գոյնը գրեթէ բնական մնացեր էր, և մարմինը այնչափ կակուղ ու թաղէ էր մանաւանդ պալտրներուն լոփ միսը՝ որ գրեթէ էր իբրեւ կենդանի մարդուն մընայ: աս մարմնոյն վրայ շատ քննութիւններ եղաւ թէ ումնէ և ինչ ատենէն պերի թաղված է: Բատփային մէջ կար մէկ երեւելի մարդ մը՝ որ շատ տեղեակ էր քաղքի մէջ եղած յիշատակարաններուն: անիկայ շատ համոզեց պատճառներով ջրցուց թէ աս մարմինը է կուլիէմօս Քարթուրօի քօթիէն՝ որ 1260ին բանտը դըրված էր հրամանաւ Անտօնի սիօնի որ էր Էձձէլինօ բռնաւորին փոխաւ նորդը: աս մարդը իրեն հոգէն մեռաւ բանտին մէջ, և վերջը առին թաղեցին զատի վերի ըսած ժամուն մէջը:

Ավերջի ժամանակները ասոր նման դիպումաբժննալ պատահեցաւ Խնկիլդէոսայ եր

բոր թագաւորներուն գերեզմանները կը մեծցնէին կոր՝ թաղելու համար Պառնսպիքի տուգետասան: ասոնք զըտան մէկ խուրչինէ սընտուկ մը և բացին նայեցան որ էր Առաջին Կառօյօս Խնկիլդի թագաւորին մարմինը՝ որ պալմօմիով պատած կը տաւով բաթթած էր: աս թագաւորը քանի որ մեռերէնէ անցերէր երկու հարիւր տարի բայց ամենեւին բթածուէն նշան մը չեկար մարմնոյն վրայ: ասոր նման զըտնելված է ատենօք Յուստինիանոսի Հռովմայեցւոց կայսեր մարմինը՝ որ մեռնէլէն ետեւ թէպէտ և անցերէր վրայ վեցհարիւր տարի՝ բայց ամենեւին փթտածութեւն նշան մը վրայ չէր երեւնար:

Մեռած մարմնոյ անապական մնալը այսչափ հարիւրաւոր տարիներէն պէրի հաւանական կերեւայ որ պատճառի օդին հետ հաղորդակցութիւն չունենալէն, բայց ինչ ըսելու է ան մարմիններուն համար որ մեռնէլէն ետեւ թէպէտ և բաց օդին մէջը մընացերէ և կի՞ բուն իսկ լէշերուն մէջ մընալով անապական կըմընայ: շապուհ պարսից թագաւորին ատենը, երբոր Հռովմայեցիներուն հետ պատերազմեցաննէ, երկու կողմէն ալ մեռան 30 հիլը հոգի: հռովմայեցւոց մարմինները սկսան քայքայիլ ու փրթալ իրեք օր անցնէլէն ետեւ, իսկ պարսից մարմինները չորցած մընացերէին առանց կորսնցընելու իրենց մարմիններուն ձևը: Ասոր մէկ տահա զարմանալի օրինակ մը որ տեսնելվեցաւ Բատփա քաղքին մէջ ասիկից մէկ քանի մը տարի առաջ: Բատփայի հիւանդանոցին ժամուն գերեզմանը երբոր կը պարպէին կորնէ, գըտան մէկ մարդու մարմին մը՝ որ թաց ու փրթտած լէշերուն մէջը այնպիս անապական մնացեր էր որ մորուքին մազերը և գլխոյն մազերը էր գրեթէ իբրեւ կենդանի մարդուն մը, և մարմնոյն յօգվածները անարատ և որ կողմը կը շարժէիննէ կը շարժէր ու կը դառնար:

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք:

Փրանսայի վերջի գաղթականներուն մէջ կար մէկ հարկաւոր զիտնալու ցանկ մը՝ որուն մէջ յայտնի կը ըսցընէ թէ Եւրոպայի տերութիւններուն ուժը որչափ էր 1813ին ու 1814ին, ասոր համառօտութիւնը գնենք հաս:

1813ին, օգոստոսի 1օին Փրանսոյի ղեմ գաշակից Եւրոպայի տերութիւնները էին՝ հարիւր ութը միլիօն, ինը հարիւր երեսուն վերեք հազար, երկու հարիւր քառասունը վեց բնակիչ: Երկու միլիօն, վաթսուս վերեք հազար ու երսուն զինուոր թէ կը լըված և թէ չեկը լըված: Սէկ միլիօն, երկու հարիւր յիսուսը միլիարդ կամաւոր զինուոր

ու ազգային քաղաքական պահանջանքները : Իրեք Տարիւր Տինգ Տաղար , ինը Տարիւր վաթսուներկերը ծովու զինուոր ու նաւաւար Տարիւր : Իրեք Տարիւր իննըսուներկերը 3 կարգ թօփ քաշող նաւ . 300 Փոէկաթ . 1027 զանազան տեսակ նաւեր : Չորս Տաղար քրտանընդուն միլիօն , երկու Տարիւր իրեք Տաղար , Տինգ Տարիւր վաթսուներկերը զէշ կէլեր :

Նոյն առեւը Փրանսան բոլոր իրեն դաշնակիցներով էր վաթսուներկերը միլիօն , երկու Տարիւր վաթսուներկերը Տաղար , ութը Տարիւր երեսուներեօթը բնակիչ : Մէկ միլիօն , երկու Տարիւր իննըսուներկերը Տաղար , Տինգ Տարիւր տասներկերը զինուոր թէ կըրթոված և թէ չկըրթոված : Հարիւր քառասուներկ Տաղար , Տինգ Տարիւր վաթսուներկեց ծովային զինուոր ու նաւաւար : Հարիւր տասներկերը 3 կարգ թօփ քաշող նաւ , վաթսու Փոէկաթ , երեսուներկերը զանազան նաւեր : Հազար Տինգ Տարիւր քրտան վերկու միլիօն , Տինգ Տարիւր ութսուներկերը Տաղար , չորս Տարիւր երեսուներկեց զէշ կէլեր :

Ուստի աս Տիսապէն կը հետեւի որ Փրանսըն դէմ դաշնակիցները աւելի էին քան զՓրանսըն դաշնակիցները 39,667,409 բնակիչ . 763,515 զինուոր . 164,405 ծովային զինուոր ու նաւաւար . 278 իրեք կարգ թօփ քաշող նաւ . 230 Փոէկաթ . 992 զանազան տեսակ նաւեր , 2,501,614,133 զէշ կէլեր :

Վեճի՛ք Փրանսի ինքն եղած Եւրոպայի Եւրոպայի Նոյն էրեք ու Տէրեք էր 1813ին :

Տարիւր քրտանընդուն միլիօն , վեց Տարիւր ինը Տաղար , Տինգ Տարիւր տասներկերը բնակիչ : Երկու միլիօն , իրեք Տարիւր տասներեք Տաղար , Տինգ Տարիւր քառասուն զինուոր : Մէկ միլիօն , իննըսուներկերը Տաղար երկու Տարիւր վաթսուներկերը կամաւոր զօրք ու ազգային քաղաքական պահանջանքներ : Իրեք Տարիւր տասը Տաղար , ինը Տարիւր վաթսուներկերը ծովային զինուոր ու նաւաւար : Իրեք Տարիւր իննըսուներորս 3 կարգ թօփ քաշող նաւ . իրեք Տարիւր երկու Փոէկաթ : Հազար երեսուներկերը զանազան նաւեր : Չորս Տաղար երկու Տարիւր վաթսուներկերը միլիօն , չորս Տարիւր , քառասուներկու Տաղար զէշ կէլեր :

Նոյն առեւը Փրանսան բոլոր իրեն դաշնակիցներով էր յիսուներկերը միլիօն , իրեք

Տարիւր վաթսուներկերը բնակիչ : Մէկ միլիօն , Տարիւր տասը Տաղար զօրք : Հարիւր քառասուներկ Տաղար , Տինգ Տարիւր վաթսուներորս ծովային զինուոր ու նաւաւար : Հարիւր տասներկերը իրեք կարգ թօփ քաշող նաւ : Վաթսու Փոէկաթ : Երեսուներկերը զանազան նաւեր : Հազար իրեք Տարիւր քրտանընդուն միլիօն , ութսուներկեց Տաղար զէշ կէլեր :

Առ երկու երկու մէկ միլիօն հետեւող տեսներնէ՛ առջինները աւելի են 70,387,948 բնակիչ : 1,203,545 զինուոր : 1,099,269 կամաւոր զօրք ու ազգային քաղաքական պահանջանք : 169,405 ծովային զինուոր ու նաւաւար . 279 իրեք կարգ թօփ քաշող նաւ : 232 Փոէկաթ . 1,004 զանազան նաւեր : 2,930,336,005 զէշ կէլեր :

Փրանսի ինքն եղած Եւրոպայի Եւրոպայի 1814ին :

Տարիւր քառասուներկերը միլիօն , ութը Տարիւր իննըսուներկերը Տաղար , վեց Տարիւր յիսուներկերը բնակիչ : Երկու միլիօն , Տինգ Տարիւր քառասուներկու Տաղար , երկու Տարիւր յիսուներկերը կամաւոր զօրք ու ազգային քաղաքական պահանջանքներ : Իրեք Տարիւր վաթսուներկերը Տաղար , ինը Տարիւր վաթսուներկերը ծովային զօրք ու նաւաւար : Չորս Տարիւր քառասուներկերը իրեք կարգ թօփ քաշող նաւ : Իրեք Տարիւր քառասուներկ Փոէկաթ : Հազար քառասուներկեց զանազան նաւեր : Չորս Տաղար Տինգ Տարիւր իննըսուներկերը միլիօն , ութը Տարիւր յիսուներկերը Տաղար Տինգ զէշ կէլեր :

Փրանսըն զինուոր Նոյն առեւը մէկ էր՝ երեսուներկերը միլիօն բնակիչ , մէկ միլիօն զօրք : Իննըսուներկեց Տաղար Տինգ Տարիւր վաթսուներ չորս ծովային զօրք ու նաւաւար : Ութսուներկերը իրեք կարգ թօփ քաշող նաւ . յիսուներկերը Փոէկաթ : Քառասուներկ զանազան նաւեր : Եօթը Տարիւր միլիօն կէլեր :

Ուրեմն Փրանսայի դէմ եղած Եւրոպայի դաշնակցութե՛ առաւելու է 109,895,656 բնակիչ : 1,522,229 զօրք : 1,099,259 կամաւոր զօրք ու ազգային քաղաքական պահանջանք : 265,005 ծովային զօրք ու նաւաւար : 331 իրեք կարգ թօփ քաշող նաւ : 270 Փոէկաթ . 1020 զանազան նաւեր : 3,898,859,005 կէլեր :

Աս գործքս՝ որ է պատմութի՛ն հիմնական տեսնիս , տասներկերը մէկը կը արդիւնէ .
՚Ի ՎԵՆԵՏԻԿ՝ Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :